

СФЕРЫ ВЫКАРЫСТАННЯ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ У ЛІНГВІСТЫЦЫ

Афоніна А.А., Скробат Д.А., Шчамялёў М.Ю.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Пятрова Н. Я. – к. філал. н., дацэнт

У рабоце разглядаюцца сферы выкарыстання інфармацыйных тэхналогій у лінгвістыцы. Вызначаецца, што такое аўтаматычнае анатаванне і рэферыраванне тэксту. Звяртаецца ўвага на вартасці і недахопы аўтаматычнага распазнавання тэксту. Таксама акрэсліваецца роля інфармацыйных тэхналогій у свеце.

На сучаснай стадыі фарміравання такіх неперасякальных дысцыплін, як лінгвістыка і інфармацыйныя тэхналогіі, з упэўненасцю можна заяўляць пра тое, што лінгвістыка, з аднаго боку, залежыць ад тэхнічных магчымасцяў сучаснай камп'ютарнай навукі. У сваю чаргу, інфармацыйныя тэхналогіі таксама запазычваюць пэўныя прыёмы лінгвістыкі. Так, на стыку дзвюх дысцыплін з'явілася камп'ютарная лінгвістыка, акрамя таго, была сфарміравана лінгвістычная база ведаў, якая фарміруе аснову «лінгвістычнага кампанента» пэўных камп'ютарных канцэпцый. Да іх ліку можна аднесці сістэмы штучнага інтэлекту, машыннага перакладу, аўтаматычнага рэдагавання тэкстаў і інш. Да сферы камп'ютарнай лінгвістыкі належыць амаль усё, без выключэння, што звязана з ужываннем персанальнага камп'ютара ў мовазнаўстве [1].

Інфармацыйныя тэхналогіі – гэта сукупнасць метадаў, вытворчых працэсаў, праграма-тэхнічных і лінгвістычных сродкаў, інтэграваных з мэтай збору, апрацоўкі, захоўвання, распаўсюджвання, адлюстравання і выкарыстання інфармацыі ў інтарэсах яе карыстальнікаў. У цяперашні час усё больш павялічваецца роля інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій у сферы адукацыі, асабліва ў гуманітарнай. Інфармацыйныя тэхналогіі забяспечваюць усеагульную камп'ютарызацыю выкладчыкаў і навучэнцаў гуманітарнага профілю на ўзроўні, які дазваляе вырашаць тры асноўныя задачы:

– забеспячэнне выхаду ў інтэрнэт кожнага ўдзельніка навучальнага працэсу, у любы час і з любога месца;

– развіццё адзінай інфармацыйнай прасторы адукацыйнай індустрыі і прысутнасць у ёй у розны час і незалежна адзін ад аднаго ўсіх удзельнікаў адукацыйнага працэсу;

– стварэнне, развіццё і эфектыўнае выкарыстанне інфармацыйных адукацыйных рэсурсаў.

Камп'ютарная лінгвістыка – гэта ўсе метады даследавання тэксту з дапамогай камп'ютара. Акрамя тэорыі, тут ёсць і прыкладная дзейнасць. Так, практычныя інжынерныя задачы вырашае аўтаматычная апрацоўка. Яе таксама можна аднесці да камп'ютарнай лінгвістыкі, калі разумець сферу ў шырокім сэнсе.

Традыцыйна, камп'ютарная лінгвістыка склалася з удзелаў камп'ютарнага навукоўца, які спецыялізуецца ў галіне прымянення ЭВМ у апрацоўцы натуральнай мовы. Сёння вылічальныя лінгвісты часта працуюць у якасці членаў міждысцыплінарнай каманды, якая можа ўключаць у сябе звычайных лінгвістаў, спецыялістаў па тэгавай мове і інжынераў у сферы інфармацыйных тэхналогій. У цэлым, камп'ютарная лінгвістыка абапіраецца на дапамогу лінгвістаў, камп'ютарных навукоўцаў, спецыялістаў у галіне штучнага інтэлекту, матэматыкаў, логікаў, філосафаў, кагнітыўных навукоўцаў, кагнітыўных псіхалагаў, псіхалінгвістаў, антрапалагаў і нейрабіёлагаў [2].

Сучасная камп'ютарная лінгвістыка часта з'яўляецца спалучэннем ведаў у такіх галінах, як інфарматыка, праграмаванне, матэматыка, статыстыка, структура мовы і апрацоўка натуральнай мовы. У сукупнасці гэтыя палі часцей за ўсё прыводзяць да стварэння сістэм, якія могуць распазнаваць маўленне і на аснове гэтага выконваць некаторыя задачы. Прыклады ўключаюць у сябе розныя прадукты ПЗ па распазнанні маўлення, такія як сістэма Siri ад Apple, інструменты для выпраўлення пісьмовых памылак, праграмы сінтэзу маўлення (якія часта выкарыстоўваюцца для дэманстрацыі вымаўлення альбо для дапамогі інвалідам), а таксама праграмы машыннага перакладу і вэб-сайты, напрыклад, Google Translate і Word Reference.

Распазнаванне маўлення – гэта міждысцыплінарнае падполе камп'ютарнай лінгвістыкі, якое займаецца распрацоўкай метадалогій і тэхналогій, што дазваляюць камп'ютару распазнаваць і пераўтвараць маўленне ў тэкст. Сюды ўключаюцца веды і даследаванні ў галінах лінгвістыкі, інфарматыкі і электратэхнікі. Для ўводу інфармацыі ў камп'ютар выкарыстоўваюцца адмысловыя прылады – клавіятура, мыш і інш., але найбольш зручным інструментам для ўводу вялікай колькасці друкаваных тэкстаў з'яўляецца сканер.

Аўтаматычнае рэферыраванне і анатаванне тэксту атрымалі значную актуальнасць у сувязі з развіццём інтэрнэту і інфармацыйных рэсурсаў. З дапамогай такіх інструментаў, як анатацыя і реферат, лютэзі могуць знайсці неабходную ім інфармацыю, значна эканомячы час пошуку.

Навукова-тэхнічны прагрэс прывёў да з'яўлення вялікай колькасці публікацый (кніг, артыкулаў і г.д.) па самых розных праблемах навукі, тэхнікі, адукацыі, і адмыслоўцы не паспяваюць сачыць за найноўшай літаратурай па сваёй галіне ведаў. Для гэтага, як устаноўлена, чалавек павінен быў бы прачытваць штодня 1500 старонак тэксту на розных мовах, што, відавочна, перавышае яго фізічныя магчымасці. Таму для апэратыўнага “павярхоўнага” знаёмства з актуальнымі публікацыямі выкарыстоўваюцца рэфераты і анатацыі кніг і артыкулаў, якія складаюцца ў спецыяльных арганізацыях і публікуюцца ў рэфератыўных часопісах і рэфератыўных зборніках.

Рэферыраванне і анатаванне тэксту з'яўляюцца складанымі відамі інтэлектуальнай дзейнасці. Складанне чалавекам рэфератаў або анатацый займае шмат часу. Гэта прыводзіць да таго, што да навукоўцаў, педагогаў, інжынераў і іншых спецыялістаў новая інфармацыя (асабліва замежная) даходзіць вельмі павольна, што, у сваю чаргу, вядзе да паўтарэння ў розных краінах і ў межах адной краіны адных і тых жа даследаванняў, больш позняя прымянення сучасных метадык, тэхналогій, працэсаў. Каб неяк пазбегнуць гэтага, для складання рэфератаў і анатацый ужываюць камп'ютары і іншыя тэхнічныя сродкі. Складанне рэферата або анатацыі тэксту з дапамогай камп'ютара называецца аўтаматычным рэферыраваннем або анатаваннем.

Адной з задач інфарматызацыі сучаснага грамадства з'яўляецца выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій у адукацыі. Працэс інфарматызацыі і камп'ютарызацыі ўсіх сфер дзейнасці чалавека стварае перадумовы для шырокага ўкаранення ў педагагічную практыку інфармацыйных тэхналогій. Улічваючы сучасныя тэндэнцыі ў развіцці інфармацыйных камп'ютэрных тэхналогій, выкладчыкі павінны ставіць перад сабой мэту павысіць узровень інфарматызацыі урокаў [3].

З камп'ютарызацыяй навучання звязваюць перспектывы павышэння эфектыўнасці навучальнага працэсу, памяншэнне разрыву паміж патрабаваннямі, якія грамадства прад'яўляе да маладога пакалення, і практычнай школьнай падрыхтоўкай. Навучанне з выкарыстаннем інфармацыйных камп'ютэрных тэхналогій дазваляе ажыццявіць узроўневу дыферэнцыяцыю, паколькі ва ўмовах гэтай тэхналогіі вучань мае права на выбар зместу свайго навучання, узроўню засваення неабходных ведаў у залежнасці ад таго, якія ён мае здольнасці, і ад зацікаўленасці пэўным пытаннем [4].

У аснове фундаментальнага мноства інфармацыйных тэхналогій ляжыць камунікацыя, бесперапынна звязаная з мовай і, такім чынам, лінгвістыкай. Ужыванне інфармацыйных тэхналогій дазваляе істотна палегчыць і паскорыць працэс назапашвання новых ведаў (у кантэксце лінгвістычнай сферы), іх пошук, рэдагаванне. Аднак інфармацыйныя тэхналогіі здольныя з'яўляцца для філолага не толькі крыніцай дынамічнай лічбавай інфармацыі, але і непасрэдна самім аб'ектам даследавання як

56-я Научная Конференция Аспирантов, Магистрантов и Студентов БГУИР, Минск, 2020

камунікатыўнай лінгвістычнай з'явы. Такім чынам, лінгвістычная сфера непарыўна звязана з інфармацыйнымі тэхналогіямі. Варта адзначыць, што лінгвісты – гэта рознабаковыя спецыялісты, якія працуюць у школах, ВНУ, бібліятэках, музеях, тэатрах, у сферы кіравання і ў сродках масавай інфармацыі, практычна штодня ў сваёй працы яны сутыкаюцца з вялікім інфармацыйным патокам. Інфармацыю трэба рэдагаваць, фарматаваць, ператвараць згодна з пастаўленай задачай, таму адмыслоўцу-лінгвісту неабходна мець практычныя ўменні і навыкі працы з інфармацыйнымі тэхналогіямі, камп'ютарнай тэхнікай, праграмным забеспячэннем і сучаснымі носбітамі інфармацыі.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Щипицина, Л.Ю. Информационные технологии в лингвистике / Л.Ю. Щипицина. - М.: Флинта, Наука, 2013. – 128 с. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://infourok.ru/primenenie-informacionnih-tehnologiy-v-lingvistike-osnovnie-zadachi-3614512.html>. – Дата доступа: 13.04.2020.
2. Баранов, А.Н. Введение в прикладную лингвистику. / А.Н. Баранов – М.: УРСС Эдиториал, 2001. – 360 с.
3. Зубов, А.В. Корпусная лингвистика: возможности и проблемы / А.В. Зубов // Актуальные проблемы компьютерной лингвистики: сборник научных статей. – Мн.: МГЛУ, 2005 – С. 68-77.
4. Зубов, А.В. Информационные технологии в лингвистике: учебное пособие / А.В. Зубов, И.И. Зубова.– М.: ACADEMIA, 2004. – 208 с.